

Konjunkturrådets
rapport 2022:
*Offentlig upphandling
– i gränslandet mellan
ekonomi och juridik*

*-upphandla för
jämförelse?*

2023.02.08

Om rapporten

- ➔ Utmaningar och möjligheter i offentlig upphandling
 - Utgångspunkt i nationalekonomisk forskning, beaktande av regelverket och exempel från praktiken
- ➔ Specifikt behandlas:
 - Varför kan det bli dyrare än beräknat?
 - Varför kan det bli sämre, lägre kvalitet än önskat?
 - Varför upphandlas inte sådant som borde upphandlas?
 - Varför upphandlas sådant som inte borde upphandlas?
 - Varför kan offentlig upphandling upplevas som krångligt?
- ➔ Medskick till
 - Praktiker
 - Regleraren

*Målet med dagens
presentation*

➔ Hur skulle hänsyn till jämställdhetsperspektiv kunna tas?

➔ Utgångspunkter

Låt oss tänka utanför ”boxen” och kanske utmana juridiken?

Bortse – för en stund - från att det kan finnas mer kraftfulla politiska styrmedel för att nå samhällsliga mål

Kom ihåg: det är frivilligt att lämna anbud och därmed blir det frivilligt att anpassa sig till krav och kriterier

Är jämställdhet att jämställa med särskilda hänsyn t.ex. miljö?

Bakgrund

Den strategiska betydelsen av offentlig upphandling

- omsätter cirka 18 procent av BNP
- centralt för tillhandahållande av offentlig service som vård och omsorg
- kan vara viktig för företags existens

Mål med offentlig upphandling

Juridiskt mål

- Bevaka intressen mellan EU:s medlemsstater – *leverantörer i fokus*

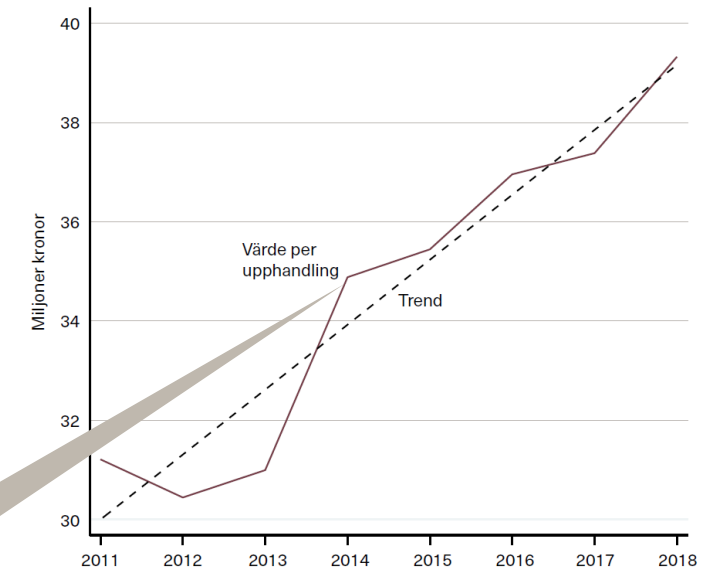
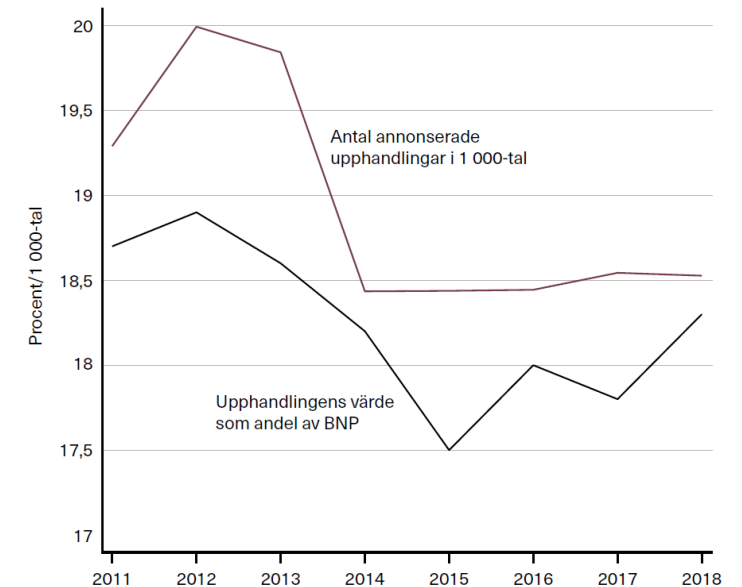
Samhällsekonomiska mål

- Effektivitet – leverantör med lägst produktionskostnad
- Konkurrensutsättning via anbudsgivning - förutsättningar för högre kvalitet samtidigt som priserna kan hållas nere

⇒ Värde för pengarna i fokus

Samhälleliga mål – särskilda hänsyn

- Viktigt att skilja effekt från effektivitet
- Viktigt att skilja mål för verksamhet från mål för samhället

2014: Betydande
höjning av
direktupphandlings-
gränsen

Vilka är de strategiska verktygen?

Givet att beslut om upphandling finns

Beskrivning av föremålet
 Förfarande
 Utvärderingsgrund
 Avtalsform
 Obligatoriska krav
 Utvärderingskriterier
 Kontraktsvillkor
 Uppföljningsrutiner

Ratingsystem

Särskilda hänsyn

Marknadsmaktens potential?

*Krav och kriterier?
jämfällhetsperspektiv*

- ➔ Sammansättning ledning
- ➔ Sammansättning styrelse
- ➔ Sammansättning – känfördelning - inom anställningar/tjänstekategorier
- ➔ Lönebild – lika lön för lika arbete?
- ➔ Aktivt och förebyggande arbete – hur ser arbetsmiljöarbetet ut – är mångfald, lika villkor och inkludering med?
- ➔ Diskrimineringsgrunderna – handlingsplan för trakasserier?
- ➔ Strategiska planen – hur ser den ut - är mångfald, lika villkor och inkludering med?
- ➔ Etc.?

Kollektivavtalsliknande förhållanden – kan det vara något?

*Fyra största
upphandlingsområdena
2021*

*Andel av kontrakterat
värde %*

- ➔ Anläggningsarbete 28 %
- ➔ Hälsa- och sjukvård samt socialvård 9 %
- ➔ Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar 9 %
- ➔ Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster 6 %

Ny rapport från Ledarna (Lönlöst att få det att fungera?)

- ”**Illegitima arbetsuppgifter stjälar mest tid** i synnerligen kvinnodominerade arbetsområden.”
- ”Omfattningen av illegitima arbetsuppgifter är som störst i de sektorer där kvinnor som är chefer är i synnerligen stor majoritet; **hälso- och sjukvård, äldreomsorg samt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).**”
- ”Resultaten visar också att **universitetsutbildning och ett omfattande personalansvar inte avspeglar sig i lönekuvertet** för chefer verksamma inom synnerligen kvinnodominerade arbetsområden.”

European Institute for Gender Equality – Europeiska jämställdhetsinstitutet

Lyfter fram jämställdhetsutmaningar inom 21 politikområden

- Gender mainstreaming**
- ▼ What is Gender mainstreaming
- ▼ Institutions and structures
- ▲ **Policy areas** →
- ▼ Agriculture and rural development
- ▼ Culture
- ▼ Digital agenda
- ▼ Economic and financial affairs
- ▼ Education
- ▼ Employment
- ▼ Energy
- ▼ Entrepreneurship
- ▼ Environment and climate change
- ▼ Health
- ▼ Justice
- ▼ Maritime affairs and fisheries
- ▼ Migration
- ▼ Poverty
- ▼ Regional policy
- ▼ Research
- ▼ Security
- ▼ Sport
- ▼ Tourism
- ▼ Transport
- ▼ Youth
- ▼ Toolkits
- ▼ Methods and tools
- ▼ Good practices
- ▼ Country specific information
- EIGE's publications on Gender mainstreaming
- Concepts and definitions
- Power Up conference 2019

Home / Gender mainstreaming

Policy areas

Agriculture and rural development

Culture

Digital agenda

Economic and financial affairs

Education

Employment

Energy

Entrepreneurship

Environment and climate change

Health

Justice

Maritime affairs and fisheries

Migration

Poverty

Regional policy

Research

Security

Sport

Tourism

Transport

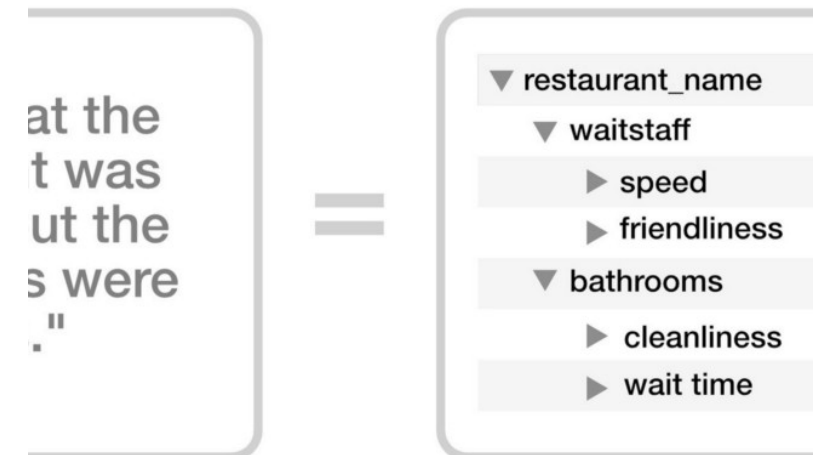

Youth

Överlappar mot andra särskilda hänsyn och områden inom vilka upphandling sker

Ratingsystemet

- ETT system, nationellt (offentligt – opartiskt)
- Produktkategorier
- Flera egenskaper under varje kategori
- Del av kvalificeringskrav ”Minst X på ...” eller som kriterier i utvärderingsmodellen
- Kan göra det mindre intressant att ”fuska”
- Inga problem för seriösa aktörer
- Nya aktörer? Genomsnittsratingen av rankade leverantörer. Varför?
 - För lågt?
 - För högt?
- Kan innehålla rating av beställarna
 - Rating efter genomförd upphandling (alla anbudsgivare)
 - Rating efter kontraktet löpt ut (leverantörer)

*Går det att ta fram ett relevant jämställdhetsindex?
– i så fall kan det vara ett bedömningsområde i
ratingssystemet
- men det kan också enskilda jämställdhetsperspektiv vara*

*Om jämställdhet ingår i valet av leverantör bör det också
finnas med i kontraktsvillkor och följas upp*

*UHM skriver: ”Den nationella upphandlingsstrategin
Den nationella upphandlingsstrategin betonar vikten av helhetssyn, livscykelperspektiv och hållbarhetshänsyn i de olika faserna av offentliga inköp. Genom att arbeta strategiskt med inköpen kan effektiva, effektfulla och goda offentliga affärer skapas. Ett strategiskt inköpsarbete kan ta sig många former och uttryck, vilket framgår av den nationella upphandlingsstrategin. **Det handlar bland annat om att integrera och tydliggöra inköpens roll i verksamhetens styr- och ledningssystem för att skapa förutsättningar för att använda inköpen som ett strategiskt verktyg för att uppnå målen i Agenda 2030.**”*

→ Det är alltså möjligt?

→ Kom ihåg att det är frivilligt att lämna anbud – det gör det frivilligt att anpassa sig och bidra till målen i Agenda 2030 – kanske finns det tvingande verktyg som har större potential?

Slutsatser – den strategiska verktygslådan

- ➔ Allt måste inte och bör inte upphandlas
- ➔ Tänk till kring samordning och ramavtal
- ➔ Dynamiska inköpssystem verkar lovande
- ➔ Balansera administrativa samordningsvinster i förhållande till konkurrensstimulerande åtgärder
- ➔ Undvik utvärderingsmodeller som riskerar godtycklig kontraktstilldelning
- ➔ Tillämpa kostnadsdelningskontrakt för att hantera osäkerhet
- ➔ Använd optioner aktivt – förläng inte med automatik
- ➔ Skriv avtal så att anbudspris återspeglas i utbetald ersättning
- ➔ Följ upp med måtta och kompetens

- ➔ Möjliggör kontraktstilldelning på tidigare prestationer – ratingsystem

*Hanterar osäkerhet:
Ger incitament att leverera minst utlovad kvalitet & förutsättningar för samhälls-ekonomisk effektivitet*

Sofia Lundberg
sofia.lundberg@umu.se

Tack för att ni lyssnat!

